

It is given, in fact, in such a combination as to arouse the activity of students, provoke them to compare, reflect, and discuss [3].

Thus, the use of innovative technologies in teaching psychology will significantly increase the possibilities of teaching, make it much more individualized both the teaching itself and the perception of psychology in general. They provide a great opportunity to get a “taste of the subject and science”. This is achieved by extensive use of authentic materials, primarily visual (photos, posters, diagrams, etc.) and through a multimedia lesson using interactive technologies. You can organize the production of not only traditional media products, but also collections of various materials that would allow the teacher-psychologist to independently design a lesson from various elements-according to their preferences, level of training and qualifications [6].

In conclusion we have found that the formation of a creative personality of a specialist capable of innovation is the main task of higher professional education. Innovative technologies are designed to solve not only this problem, but also a number of other important socio-economic and pedagogical problems. When implementing innovative technologies in the practice of higher education, it is necessary to take into account a reasonable ratio of standardization and innovation processes related to the curriculum and content of academic disciplines. In turn, when developing the state standard, it is necessary to provide for the possibility of updating the criteria and the nature of knowledge in accordance with the requirements of life. Standardization does not exclude, but rather involves the search for innovative approaches to learning.

References:

1. Borisova N. V. Educational technologies as an object of pedagogical choice. - M: Research center for quality problems of training specialists, 2000. - 145 p.
2. Komarov Yu. S. Multimedia lesson. The problem of efficiency // Innovative educational technologies. - Mn.: Miu. - № 3-2007. - 121-124 p.
3. Kosinets A. N. Innovative education – the main resource of competitive economy of the state / A. N. Kosinets // soviet belarus. - № 205. - October 30, 2007. - 11 p.
4. Pavlova L. P. Innovative training technologies as a factor in creating a unified educational standard // Innovative educational technologies. - Mn.: Miu. - № 1-2008. - 12-16 p.
5. Yuldasheva M.B. Using a multimedia technologies of teaching psychology in higher education. “Роль мультимедийных технологий в обучении иностранным языкам” материалы республиканской научно-практической конференции. ТУИТ, Ташкент. 9-10 март 2021 год. 120-122 стр.
6. Yuldashev F., Yuldasheva M. Prospects of the educational system in Uzbekistan. Сборник по итогам IX Международной научно-практической конференции «Перспективы, организационные формы и эффективность развития сотрудничества российских и зарубежных вузов». г. Королев, Московская область, 8-9 апреля 2021 г. 309-312 стр.

OILADA MULOQOTCHANLIKKA KIRISHISHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI

Fayzullayeva Gulrux Jumaniyozovna

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining
Jizzax filiali “Psixologiya” fakulteti magistranti*

Annotatsiya: Oilaviy hayot osoyishtaligi uchun eng maqbul bo‘lgan ijobiy psixologik muhit oila a‘zolari o‘rtasidagi to‘g‘ri muloqotga kirishish jarayoni hisoblanadi. Aksariyat, oilalardagi nizolar, arzimagan bahona bilan ajrashib ketish, hozirgi kunda avj olmoqda. Bularning tub ildizi, albatta, oilada muloqotchanlikka kirisha olmasdan to‘g‘ri muomala madaniyatining shakllanmaganligiga olib boradi. Ushbu maqolada aynan oilaviy munosabatlarda muloqot va muomala madaniyati borasida so‘z yuritiladi.

Kalit soʻzlar: Muloqot, oila, shaxs, jamiyat, muomala, individ, oʻsmir.

Muloqot-shaxslararo munosabatlarning asosiy koʻrinishi boʻlib, uning yordamida odamlar bir-birlari bilan oʻzaro ruhiy jihatdan aloqaga kirishadilar, oʻzaro axborot almashadilar, bir-birlariga taʼsir oʻtkazadilar, bir-birlarini his qiladilar, tushunadilar. Shuning uchun ham muloqot ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida ijtimoiy turmushning barcha sohalarida ishtirok etib, hamkorlik faoliyatining moddiy, maʼnaviy, madaniy, emotsional, motivatsion qirralarining ehtiyoji sifatida vujudga keladi.[1] Hozirgi kunda dolzarb boʻlib borayotgan shaxslardagi muomalaga kirishuvchanlikning past darajada ekanligi, albatta, jamiyatning bir boʻlagi boʻlgan oilalarga borib taqaladi. Insonning tabiati shundayki, u atrofida bilan muloqotda boʻlmasdan yashay olmaydi. Bola tugʻilganida uning onasi oʻzining mehrini muloqot orqali beradi.[1] Vaholanki, endigina dunyoga kelgan bolakay ham ilk bor onasi bilan muloqotga kirisha boshlaydi. U oʻzining dastlabki ehtiyojlarini yigʻlab yetkazishga harakat qilib, muloqotga kirishadi.

Oilaviy munosabatlarning eng taʼsirli, jozibali va muhim boʻlagi-bu ona-bola munosabatlaridir. Ularning muhimligi shundaki, ayni dastlabki muloqot va mehrli munosabatlar bolaning keyingi psixik va aqliy taraqqiyotini hamda onaning xulq-atvorini shakllantiradi.[2] Yaʼni farzandlar ota-onaning mehrini, samimiy muomalasini chin dildan his qilib borar ekan, u ham oiladagi oila aʼzolari va jamiyatga shu iliq munosabatlarni qaytarib bera oladi. Bundan kelib chiqadiki, qachonki, oilada ota-onalar bolalariga chaqaloq davridan muloqotga kirisha boshlasa, uning keyingi yosh davrlarida muloqotga kirishuvchanligi osonlashadi. Biz, avvalo, oilalardagi tinch barqaror muhit yaratishni koʻzda tutar ekanmiz, oiladagi er-xotinlar munosabatiningina emas, farzandlarning yosh psixologiyalari bilan birgalikda oʻrganishimiz zarur. Koʻpincha ota-onalar farzandlarining yosh xususiyatiga qarab oilada toʻgʻri muloqotga kirisha olmaydi. Oʻsmir yoshida bolalarda oʻtish yoshi boʻlganligi uchun xarakter, xulq-atvor xususiyatlarida ham oʻzgarishlar roʻy beradi. Bu paytda ota-onalar muomala madaniyatiga toʻgʻri yondashishlari talab etiladi. Mamlakatimiz psixolog-sotsiologlarimiz tadqiqotlarida, oila tarbiyasida mavjud boʻlgan turli kamchiliklarni tahlil etilgan:

- bola tarbiyasida unga boʻlgan diqqat va eʼtiborning yetishmasligi;
- farzandlar bilan muloqotga kirishish istagining yoʻqligi;
- ota-onalar bilan farzandlar oʻrtasida oʻzaro tushunishning yoʻqligi va unga ikki yoqlama intilishning yetishmasligi;
- ota-onalarning oʻgʻil va qiz bolalarga nisbatan qoʻpol muomalada boʻlishlari;
- ota-ona oʻrtasidagi oʻzaro tushunmovchiliklarning surunkasiga davom etib turishi;

[3] kabilar jamiyatning oqsashiga sabab boʻladi. Zero, oila kichik vatan hisoblanadi. Rivoyatlarda aytilishicha, dono Ezop oʻz xoʻjayinining “Menga avval, dunyodagi eng mazali, shirin taomni keltir va undan soʻng aksincha eng bemaza, yaramas taomni keltir”,-deb buyurganida, u har ikkala safar ham qaynatilgan tilni keltirgan ekan. Demak, til, muloqot inson hayotida undan qanday foydalanish, uni qanday ishlatish, qanday tashkil qilishga qarab, uning uchun eng aziz, eng qadrlil boʻlishi yoki aksincha eng fojiali boʻlishi ham mumkin.[4] Muloqotda buyruq ohangining ustunligi, doʻq-poʻpisa ohangida keskin shaklda muomalada boʻlish, suhbatdosh nomiga tez-tez bildirilib turiladigan eʼtirozlar, uning xatti-harakati va fikrlaridan norozilikni ifodalash, yoʻl bermaslik va tajovuzkorlikni namoyon qilish, oilada oʻzaro raqobat (yoki hukmronlik-boʻysinuvchanlik) munosabatlarini yuzaga keltiradi. Befarqlik, eʼtiborsizlik, qoʻpollik, bemehrlik, behurmatlik kabilar oiladagi samimiy muloqotga putur yetkazadi.[4] Shuning uchun oʻz menini anglay boshlayotgan farzandlarga bu tarzda muloqotga kirishish, ertangi kunda uning muloqotga kirishuvchanligida psixologik muammolarga duch kelishi mumkin. Agar aksariyat hollarda iltimoslardan, maslahatlardan, oʻzaro kelishuvli savol-javoblardan, oʻz niyat-istaklarini, xatti-harakatlarini xotirjamlik bilan bayon qilish usulidan foydalanilsa, agar oilada oʻzaro yordam, oʻzaro tushunish, bir-birlariga yon berish odat boʻlsa, unda bunday oilalarda doʻstona munosabatlar oʻrnatiladi, oilaviy hayot uchun eng maqbul boʻlgan psixologik muhit yuzaga keladi.[4]

Oila o‘zaro munosabatlarning tarkib topishi va muomala odobi o‘sishi uchun zamin bo‘ladigan asosiy makondir. Yosh avlod ulg‘ayib borar ekan, ular bir oilaning boshlig‘i va oila bekasi bo‘ladi. Ular ham keyingi avlodni tarbiyalay boshlaydi. Shu yosh ota-onalarning tarbiyasida yosh davrlaridan boshlab, muloqotchanlikka kirishishni yuqorida aytib o‘tilgan ijobiy psixologik yondashuv bilan amalga oshirilgan bo‘lsa, ular ham shu tarzda kelajak avlodlarga muomala madaniyatini singdirishadi. Bu esa jamiyatda o‘z fikriga ega, mustaqil qaror qabul qiladigan, har tomonlama yetuk shaxsni ko‘payishiga yordam beradi. Hamda oilalarda tinchlik, barqarorlik hukm suradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. “Muloqot psixologiyasi”, M.Maxsudova, O‘quv qo‘llanma, “Turon Iqbol”, 2006 yil, 10-15-bet;
2. Oila tarbiyasida milliy va umuminsoniy axloqiy qadriyatlarining o‘rni K.Najmiddinova. Monografiya. Toshkent “Adolat” 2016 yil. 103-105-bet;
3. “Oila tarbiyasi”, K.Najmiddinova, Toshkent “Adolat”-2016, 199-bet;
4. “Oila psixologiyasi”, G‘.B.Shoumarov, O‘quv qo‘llanma. Toshkent-2010-yil, 147-148-bet;
5. N.Alimov, G.Fayzullayeva. Dependence of psychological maturity on the strength of family relationships. Belgiya jurnali. 2022-yil 20-mart, 38-41-bet.

OTA-ONA VA FARZANDLAR O‘RTASIDAGI INQIROZLI VAZIYATLARDA PSIXOLOGIK YORDAM KO‘RSATISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Ibaydullayeva Umida Rustamjonovna

O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

“Psixologiya” kafedrasi o‘qituvchisi

Mamatqulova Yulduz Shodiyor qizi

O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Psixologiya KFU talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ota – ona va farzandlar o‘rtasidagi inqirozli vaziyatlarda psixologik yordam ko‘rsatishning o‘ziga xos xususiyatlari to‘g‘risidagi nazariy fikrlar tahlil etilgan hamda ota – onalar uchun uslubiy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Ota – ona, farzand, nizo, inqiroz, vaziyat, psixologik yordam.

Ma‘lumki, mamlakatimizda istiqbolning dastlabki yillaridan, barcha jabhalarda bo‘lgani kabi, ta‘lim tizimida ham keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu borada Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning “Bugungi kunda mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar samarasi, avvalambor, yuksak ma‘naviyatli, mustaqil fikrlaydigan, Vatanimiz taqdiri va istiqboli uchun ma‘suliyatni o‘z zimmasiga olishga qodir yosh kadrlar safini kengaytirishga bog‘liq”[1]-deb bildirgan fikrlarini ta‘kidlash mumkin.

So‘nggi yillarda ilm-fan, xususan ijtimoiy gumanitar soha rivojiga ham juda katta e‘tibor qaratilmoqda. Insonning fikrlash doirasini oshiradigan, uning atrof-muhitga nisbatan munosabati hamda inson o‘zining borliqni bir bo‘lagi sifatida anglashi hamda alohida individ bo‘lib shakllanishiga psixologiya fanining o‘rni, roli beqiyosdir. Bugungi kunda psixologlarning oldida turgan dolzarb muammolardan biri bu-inqirozli vaziyatlarda shaxsda kelib chiqadigan turli sohadagi buzilishlarni yanada chuqurroq o‘rganish, oldini olish chora-tadbirlarini ishlab chiqish va amalyotga tadbiriq etishdan iboratdir. Chunki inqirozli vaziyatlarda kelib chiqadigan turli darajadagi psixologik buzilishlar oqibatida shaxsning ruhiy muvozanatiga zarar etadi, shaxslararo munosabatlarida qiyinchiliklar, jamiyatdan yakkalanish kuzatiladi, hayot va faoliyatida kamchiliklar, kelajagiga nisbatan ishonchsizlik, umidsizlik, yomon, tushkun kayfiyat ortib boradi. Oxir oqibatda esa bunday holat inson tomonidan og‘riqli qabul qilinib, ruhiy